

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ
INTERNET:

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/158/99

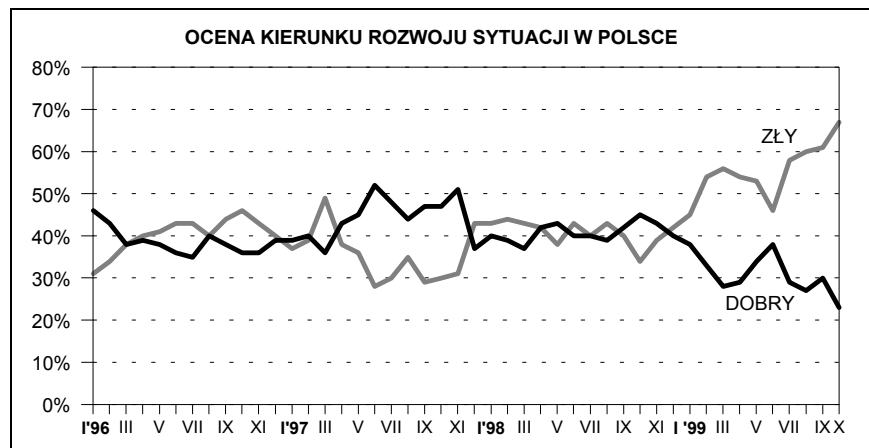
NASTROJE SPOŁECZNE W PAŹDZIERNIKU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- W październiku ogólne oceny bieżącej sytuacji w kraju wyraźnie się pogorszyły. Obecnie 23% ankietowanych (spadek w ciągu miesiąca o 7 punktów) ocenia, że sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym kierunku, a niemal trzykrotnie więcej (67%) jest przeciwnego zdania (wzrost od września o 6 punktów).

- Pogorszyły się także oceny sytuacji politycznej. Połowa badanych (wzrost z 45% do 50%) ocenia ją negatywnie, a tylko nieliczni - pozytywnie (spadek z 9% do 6%).
- Nie zmieniły się oceny sytuacji gospodarczej oraz oceny ogólnych warunków życia rodzin. Natomiast po odnotowanym we wrześniu pogorszeniu ocen sytuacji materialnej gospodarstw domowych, w październiku zarejestrowaliśmy ich minimalną poprawę. Nadal jednak liczba osób źle oceniających warunki materialne swoich gospodarstw (33%) wyraźnie przeważa nad odsetkiem uważających, że są one dobre (21%).
- W ciągu miesiąca wzrosły odsetki badanych zarówno dobrze oceniających sytuację swojego zakładu pracy (z 27% do 31%), jak i postrzegających ją źle (z 37% do 40%). Najgorsze opinie o swoich miejscach pracy mają rolnicy indywidualni (90% ocen negatywnych, przyrost w stosunku do września o 9 punktów).
- W październiku nie odnotowaliśmy zmian w prognozach ogólnej sytuacji w Polsce oraz sytuacji politycznej. Nieco poprawiły się przewidywania dotyczące gospodarki. Natomiast prognozy co do sytuacji zakładów pracy się pogorszyły. Nieznacznie gorsze niż miesiąc temu są też przewidywania odnoszące się do warunków życia respondentów i ich rodzin w ciągu najbliższego roku.

Ostatni miesiąc obfitował w różnego rodzaju ważne wydarzenia polityczne i społeczne. Trwały dyskusje dotyczące ewentualnych zmian w składzie rządu, podczas których ujawniły się różnice zdań między koalicjantami, a także ostra krytyka polityki społecznej i gospodarczej obecnego gabinetu ze strony opozycji. Szeroko omawiane były, w atmosferze skandalu, problemy związane z jednostką specjalną GROM, kłopoty finansowe ZUS-u, a zwłaszcza sprawa terminowego wypłacania świadczeń emerytalno-rentowych. Niezadowolenie z poczynań rządu demonstrowali też związkowcy z OPZZ i branżowych związków zawodowych w czasie ogólnopolskiej antyrządowej manifestacji, która odbyła się w Warszawie w końcu września.

OCENY

Odnotowane we wrześniu zahamowanie tendencji do spadku nastrojów społecznych okazało się krótkotrwałe¹. Obecnie 23% ankietowanych (spadek w ciągu miesiąca o 7 punktów) ocenia, że sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym kierunku, a niemal trzykrotnie więcej (67%) jest przeciwnego zdania (wzrost od września o 6 punktów). Odsetek osób wyrażających negatywne opinie o kierunku rozwoju sytuacji w Polsce jest jednym z najwyższych zarejestrowanych dotychczas. Równie wysokie odsetki krytycznych ocen ogólnej sytuacji odnotowaliśmy w maju '93 i lutym '95 (po 68%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (113), 5-11 października '99, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłej ludności Polski (N=1111).

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	'98		'99									
	w procentach											
W dobrym	43	40	38	33	28	29	34	38	29	27	30	23
W złym	39	42	45	54	56	54	53	46	58	60	61	67
Trudno powiedzieć	18	18	18	13	16	17	13	16	14	13	9	10

We wszystkich grupach społeczno-zawodowych i demograficznych przeważają osoby oceniające, że sytuacja w naszym kraju zmierza w złym kierunku. Tylko przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji mają podzielone zdania na ten temat (40% ocen pozytywnych i 42% negatywnych). Jednocześnie w tej grupie odnotowano, co się zdarza bardzo rzadko, najwyższy odsetek wskazań „trudno powiedzieć” (19%, wzrost w ciągu miesiąca o 12 punktów). Może to świadczyć nie tyle o braku wyrobionej opinii, ile o wzroście niepewności i poczuciu nieprzewidywalności rozwoju sytuacji. Nie zmienia to jednak faktu, że spośród grup zawodowych kadra kierownicza i inteligencja najlepiej ocenia bieżącą sytuację w Polsce. O tym, że sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym kierunku, częściej niż pozostali przekonani są też najmłodszy badani (36%), zwłaszcza uczniowie i studenci (45%).

Ogólnie można stwierdzić, że im wyższe jest wykształcenie respondentów i lepsza ocena własnych warunków materialnych, tym częstsze są pozytywne opinie o rozwoju ogólnej sytuacji i tym rzadsze negatywne.

Obecną sytuację w kraju zdecydowanie najgorzej postrzegają osoby źle oceniające własne warunki materialne (82%), a spośród grup zawodowych - rolnicy (81%).

Ocena kierunku rozwoju sytuacji w Polsce wyraźnie związana jest z orientacją polityczną badanych oraz deklarowanymi sympatiami partyjnymi i stosunkiem do rządu. Wśród osób o poglądach lewicowych i centrowych opinie negatywne (odpowiednio: 80% i 70%) wyraźnie przeważają nad pozytywnymi (odpowiednio: 13% i 21%). Natomiast wśród identyfikujących się z prawicą zdania są podzielone: 44% ocenia, że ogólna sytuacja w Polsce zmierza w dobrym kierunku, a 50% uważa, że w złym.

Czynnikiem różnicującym opinie o ogólnej sytuacji w Polsce są sympatie partyjne ankietowanych (V Cramera = 0,30). Należy podkreślić, że jakkolwiek nadal ponad połowa elektoratów obu partii tworzących koalicję rządową AWS-UW pozytywnie ocenia kierunek rozwoju sytuacji w kraju, to w ciągu miesiąca znacząco pogorszyły się opinie sympatyków UW (wzrost ocen negatywnych o 10 punktów i spadek pozytywnych o 16 punktów).

Tabela 2

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju											
	dobry						zły					
	V '99	VI '99	VII '99	VIII '99	IX '99	X '99	V '99	VI '99	VII '99	VIII '99	IX '99	X '99
	w procentach											
UW	73	89	79	58	75	59	14	5	13	38	20	30
AWS	58	61	54	53	55	57	30	24	34	35	33	37
SLD	35	32	24	22	21	13	54	56	68	69	72	82
PSL	22	26	18	20	19	15	70	63	79	67	75	78
Niezdecydowani	29	24	18	29	12	27	52	48	59	52	66	63
Nie zamierzający głosować	23	30	18	21	27	13	62	51	65	66	65	74

Pominięto „trudno powiedzieć”.

Kierunek rozwoju sytuacji w Polsce lepiej oceniają, co rozumiało, zwolennicy rządu niż jego przeciwnicy. Największy odsetek krytycznych opinii jest wśród przeciwników rządu, ale ponad dwie trzecie ankietowanych deklarujących obojętny stosunek do obecnego gabinetu również negatywnie ocenia bieżącą sytuację w kraju.

Tabela 3

Stosunek do rządu	Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?		
	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Zwolennicy	51	40	9
Przeciwnicy	11	82	7
Obojętni	18	68	14
Trudno powiedzieć	14	68	18

V Cramera=0,29

Pogorszyły się także oceny sytuacji politycznej. Połowa badanych (wzrost od września o 5 punktów) ocenia ją negatywnie, a tylko nieliczni - pozytywnie (spadek z 9% do 6%).

Tabela 4

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	'98		'99									
	w procentach											
- dobra	16	14	14	10	10	12	13	15	11	9	9	6
- ani dobra, ani zła	47	45	47	40	41	41	41	45	35	36	36	35
- zła	24	30	26	38	37	37	34	28	41	44	45	50
Trudno powiedzieć	13	11	13	11	12	10	12	12	14	11	10	9

Pogorszenie opinii o sytuacji politycznej nie jest całkowicie zaskakujące. Wprawdzie od lipca do września tego roku oceny sytuacji politycznej w zasadzie nie zmieniały się z miesiąca na miesiąc, ale odnotowany w tym czasie kierunek nieznacznych (w granicach błędu statystycznego) wahań opinii wskazywał na minimalne, ale systematyczne narastanie krytycyzmu.

Nie zmieniły się natomiast oceny sytuacji gospodarczej. Od sierpnia utrzymuje się wysoki - nie notowany od roku '93 - poziom negatywnych ocen stanu gospodarki. Trzy piąte (60%) ankietowanych uważa, że sytuacja gospodarcza Polski jest zła, jedynie 8% wyraża przeciwną opinię w tej kwestii.

Tabela 5

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	'98		'99									
	w procentach											
- dobra	19	17	17	14	10	10	12	12	10	8	10	8
- ani dobra, ani zła	36	36	38	33	32	32	32	35	30	26	27	28
- zła	39	41	39	49	53	54	51	47	53	60	60	60
Trudno powiedzieć	6	5	6	5	5	4	4	6	7	6	4	4

We wszystkich grupach demograficznych, zawodowych i społecznych - bez względu na kondycję materialną oraz sympatie polityczne respondentów - negatywne oceny sytuacji gospodarczej przeważają nad pozytywnymi. Powszechny krytycyzm przejawiają rolnicy (87% opinii negatywnych, 0% pozytywnych). Kondycję polskiej gospodarki stosunkowo dobrze oceniają przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji: co piąty (20%) z nich uważa, że jest ona dobra, a wśród pozostałych oceny „ani dobra, ani zła” (42%) przeważają nad negatywnymi (37%). Zbliżone opinie o sytuacji gospodarczej wyrażają także badani dobrze oceniający własne warunki materialne oraz osoby z wyższym wykształceniem. Ogólnie można stwierdzić, że najmłodszy badani, mieszkańcy wielkich miast, a także respondenci lepiej wykształceni, dobrze sytuowani, deklarujący poglądy prawicowe częściej niż pozostali dobrze oceniają kondycję polskiej gospodarki.

Od dłuższego czasu stabilne pozostają ogólne oceny warunków życia rodzin w Polsce. Ponad jedna piąta ankietowanych (22%) ocenia, że im i ich rodzinom żyje się dobrze, a nieco większa grupa (28%) uważa, że źle. Najczęściej jednak respondenci określają warunki życia swoich rodzin jako przeciętne - ani dobre, ani złe (50%).

Tabela 6

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskaźniki respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	'98		'99									
	w procentach											
- dobrze	26	23	22	22	22	26	25	26	24	25	22	22
- ani dobrze, ani źle	55	54	55	53	50	51	52	51	50	49	52	50
- źle	19	22	23	25	27	23	23	23	25	26	26	28
Trudno powiedzieć	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0

Jest rzeczą zrozumiałą, że ocena warunków życia jest wyraźnie powiązana z syndromem cech określających pozycję społeczną badanych na drabinie stratyfikacyjnej: wykształceniem, przynależnością zawodową, dochodami *per capita*. Im wyższa pozycja społeczna (wyższe wykształcenie, wyższe dochody), tym częstsze są pozytywne oceny warunków życia własnej rodziny i tym rzadsze negatywne opinie na ten temat. Warto jednak zwrócić uwagę na dużą rozpiętość ocen: ogólne warunki życia dobrze ocenia połowa osób z wyższym

wykształceniem (51%) i tylko 12% badanych z wykształceniem podstawowym, połowa kadry kierowniczej i inteligencji (51%) oraz 40% pracujących na własny rachunek i tylko nieliczni rolnicy (1%), pracownicy fizyczno-umysłowi (9%) oraz robotnicy niewykwalifikowani (12%).

Po odnotowanym we wrześniu pogorszeniu ocen sytuacji materialnej gospodarstw domowych, w październiku zarejestrowaliśmy ich minimalną poprawę. Wyraża się ona w niewielkim spadku (o 3 punkty) odsetka opinii negatywnych, przy w zasadzie stabilnym poziomie pozytywnych (wzrost o 2 punkty nieistotny statystycznie). Nadal jednak liczba osób źle oceniających warunki materialne swoich gospodarstw (33%) wyraźnie przeważa nad odsetkiem uważających, że są one dobre (21%). Od dłuższego czasu największa część badanych ocenia warunki materialne swoich gospodarstw jako przeciętne i sytuację tę można uznać za stabilną. Opinie o warunkach materialnych gospodarstw domowych różnicują te same cechy położenia społecznego, które determinują oceny ogólnych warunków życia rodzin. Im wyższe wykształcenie i dochody respondentów, tym więcej osób dobrze ocenia warunki materialne własnych gospodarstw domowych i tym mniej określa je jako złe.

Tabela 7

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskaźniki respondentów według terminów badań											
	X	XI	XII	I	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	'98			'99								
	w procentach											
- dobre	27	28	26	22	22	25	23	24	19	24	19	21
- ani dobre, ani złe	46	46	46	51	43	45	44	45	47	43	45	46
- złe	26	27	28	28	35	30	33	31	33	32	36	33

W ciągu ostatniego miesiąca wzrosły odsetki ankietowanych zarówno dobrze oceniających sytuację swojego zakładu pracy (z 27% do 31%), jak i postrzegających ją źle (z 37% do 40%). Oceny kondycji zakładów są zróżnicowane i zależą od sektora, w którym zatrudnieni są ankietowani. Najgorsze opinie o swoich miejscach pracy mają rolnicy indywidualni (90% ocen negatywnych, wzrost w stosunku do września o 9 punktów), najlepsze - pracownicy sektora prywatnego poza rolnictwem (49% ocen pozytywnych, przyrost w ciągu miesiąca o 14 punktów).

Tabela 8

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	
	'98		'99										
	w procentach												
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)													
N=	546	572	619	555	545	581	584	592	546	537	570	559	
– dobra	32	34	34	32	29	34	28	36	30	32	27	31	
– ani dobra, ani zła	27	24	31	30	30	29	33	29	24	27	33	26	
– zła	38	38	33	36	37	36	38	34	44	40	37	40	
Trudno powiedzieć	3	4	2	2	3	1	1	1	2	1	3	3	
Pracownicy sfery budżetowej													
– dobra	30	29	31	32	30	29	28	39	23	29	22	19	
– ani dobra, ani zła	23	27	30	27	30	29	31	23	21	36	40	34	
– zła	46	41	32	38	39	40	39	36	55	33	37	43	
Trudno powiedzieć	1	3	6	3	1	2	1	2	1	2	0	4	
Pozostali pracownicy sektora państwowego, publicznego													
– dobra	34	28	28	24	21	38	27	38	30	29	27	32	
– ani dobra, ani zła	27	27	38	34	34	22	32	25	20	27	32	28	
– zła	36	45	31	42	42	39	42	37	49	44	39	34	
Trudno powiedzieć	3	0	4	0	2	1	0	0	2	1	2	6	
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej													
– dobra	46	36	44	44	41	46	29	40	36	52	33	37	
– ani dobra, ani zła	25	33	25	26	21	26	43	33	20	16	28	27	
– zła	27	29	31	27	33	26	26	26	42	30	37	33	
Trudno powiedzieć	2	1	0	3	5	1	1	1	2	2	2	3	
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem													
– dobra	38	54	47	40	39	38	38	44	37	38	35	49	
– ani dobra, ani zła	40	23	32	39	38	36	35	39	36	38	40	25	
– zła	22	19	19	20	21	24	25	16	24	23	23	25	
Trudno powiedzieć	0	4	2	1	2	1	2	0	3	1	2	1	
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych													
– dobra	3	1	3	5	3	3	7	5	9	0	3	2	
– ani dobra, ani zła	9	13	26	9	14	28	16	17	13	6	12	5	
– zła	86	82	71	82	80	69	77	76	78	94	81	90	
Trudno powiedzieć	1	4	0	4	3	0	0	1	0	1	4	3	

Największy wzrost krytycyzmu odnotowaliśmy wśród pracowników zatrudnionych w sferze budżetowej (spadek ocen pozytywnych o 3 punkty i wzrost negatywnych o 6 punktów). Natomiast lepiej niż miesiąc temu postrzegają kondycję swoich zakładów pozostali pracownicy sektora publicznego, a także pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej oraz pracownicy sektora prywatnego poza rolnictwem. Wśród zatrudnionych w tych sektorach gospodarki zarejestrowaliśmy wzrost opinii pozytywnych, przy jednoczesnym spadku lub tym samym poziomie ocen negatywnych.

PROGNOZY

W październiku nie odnotowaliśmy zmian w prognozach ogólnej sytuacji w Polsce. Przeważający odsetek badanych przewiduje, że w ciągu najbliższego roku sytuacja w kraju nie zmieni się (46%), a pesymistów w tym względzie jest ponad trzykrotnie więcej niż optymistów (odpowiednio: 36% i 11%).

Tabela 9

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	'98		'99									
	w procentach											
Poprawi się	20	17	19	19	15	14	16	20	14	13	13	11
Nie zmieni się	47	45	40	38	41	42	41	45	41	39	44	46
Pogorszy się	24	28	34	34	38	35	35	26	36	41	37	36
Trudno powiedzieć	9	10	7	9	6	9	7	9	9	7	6	7

Wprawdzie wśród ogółu ankietowanych prognozy ogólnej sytuacji w Polsce są takie same jak miesiąc temu, jednak w elektoratach partyjnych nastąpiły pewne zmiany, w niektórych przypadkach nawet znaczne. Ogólnie można je określić jako znaczący wzrost nadziei na stabilizację sytuacji w kraju wśród potencjalnych wyborców UW oraz osób niezdecydowanych, na którą partię głosować.

Tabela 10

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Prognoza ogólnej sytuacji w kraju							
	poprawa		bez zmian		pogorszenie		Trudno powiedzieć	
	IX '99	X '99	IX '99	X '99	IX '99	X '99	IX '99	X '99
	w procentach							
AWS	25	29	50	51	14	16	11	4
UW	37	15	43	69	13	12	7	3
SLD	7	8	43	38	46	47	5	6
PSL	6	13	35	31	56	55	2	1
Niezdecydowani	13	6	32	55	43	35	12	4
Nie zamierzający głosować	11	6	45	48	39	36	6	10

W prognozach dotyczących sytuacji politycznej również nie odnotowaliśmy zmian. Połowa badanych (49%) przewiduje, że w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna się nie zmieni, jedna czwarta (24%) obawia się jej pogorszenia, a 14% oczekuje poprawy.

Tabela 11

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	'98		'99									
	w procentach											
– poprawi się	14	16	15	16	14	14	12	15	11	11	12	14
– nie zmieni się	56	55	53	48	51	53	54	56	49	50	51	49
– pogorszy się	13	15	17	20	19	17	18	15	24	23	24	24
Trudno powiedzieć	17	14	14	16	16	16	16	14	16	16	13	13

Nieco poprawiły się prognozy dotyczące gospodarki. Wyraża się to w zmniejszeniu się (z 35% do 30%) liczby osób przewidujących pogorszenie sytuacji gospodarczej, przy w zasadzie stabilnym (spadek o 2 punkty nieistotne statystycznie) odsetku respondentów spodziewających się poprawy (13%).

Tabela 12

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	'98		'99									
	w procentach											
– poprawi się	21	23	21	21	16	16	17	21	15	14	15	13
– nie zmieni się	47	41	43	41	42	48	46	47	44	40	42	47
– pogorszy się	19	24	25	27	29	25	25	22	29	35	35	30
Trudno powiedzieć	13	11	11	11	13	11	13	11	12	11	9	10

Nieznacznie gorsze niż miesiąc temu są prognozy dotyczące warunków życia respondentów i ich rodzin. Obecnie 14% ankietowanych (spadek o 2 punkty) sądzi, że za rok im i ich rodzinom będzie się żyło lepiej, a 29% (wzrost o 3 punkty) obawia się pogorszenia warunków życia.

Tabela 13

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinnie będzie się żyło :	Wskazania respondentów według terminów badań											
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	'98		'99									
	w procentach											
– lepiej	19	20	20	19	18	17	17	20	15	14	16	14
– tak samo	49	43	44	48	41	48	46	44	44	44	49	47
– gorzej	20	25	25	22	28	24	25	23	29	30	26	29
Trudno powiedzieć	12	12	11	11	13	12	12	13	12	12	9	10

W prognozowaniu warunków materialnych największym optymizmem wyróżniają się osoby, którym obecnie dobrze się powodzi (24%), a ponad połowa z nich (55%) ma nadzieję utrzymać obecny, dobrze oceniany materialny poziom życia. Osoby ubogie zaś w największym stopniu obawiają się dalszego pogłębienia ubóstwa (43%), a tylko 8% z nich ma nadzieję, że ich położenie zmieni się na lepsze.

Pogorszyły się przewidywania co do sytuacji zakładów pracy, w których zatrudnieni są badani. Odnotowaliśmy spadek (z 20% do 13%) nadziei na poprawę kondycji zakładów pracy, jednocześnie zaś wzrost (z 23% do 27%) obaw, że ich sytuacja się pogorszy. Połowa badanych (50%) nie przewiduje żadnych zmian.

Tabela 14

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	
	'98		'99										
	w procentach												
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)													
N=	552	573	623	558	547	591	582	590	544	542	569	555	
– poprawi się	18	22	22	20	18	19	19	22	16	16	20	13	
– pozostanie bez zmian	46	39	41	46	45	45	43	46	45	44	49	50	
– pogorszy się	25	29	25	26	25	26	27	22	31	31	23	27	
Trudno powiedzieć	11	11	12	9	12	10	11	10	9	9	8	9	
Pracownicy sfery budżetowej													
– poprawi się	14	24	20	15	15	16	17	23	9	11	13	17	
– pozostanie bez zmian	54	42	37	46	47	46	49	42	48	56	50	44	
– pogorszy się	27	25	27	29	26	31	27	26	36	23	29	28	
Trudno powiedzieć	6	9	16	9	12	7	6	10	7	9	9	11	
Pozostali pracownicy sektora państwowego, publicznego													
– poprawi się	18	10	22	16	18	14	15	25	12	15	25	12	
– pozostanie bez zmian	48	34	37	47	36	46	43	38	45	40	43	51	
– pogorszy się	23	44	25	26	36	34	31	25	37	33	27	32	
Trudno powiedzieć	11	12	16	11	11	6	11	11	6	12	5	5	
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej													
– poprawi się	28	22	28	26	17	30	22	16	20	21	21	12	
– pozostanie bez zmian	39	33	46	42	47	38	44	50	43	44	56	60	
– pogorszy się	15	30	20	24	24	20	25	19	26	28	18	21	
Trudno powiedzieć	18	14	6	9	11	12	10	15	11	8	5	7	
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem													
– poprawi się	24	33	28	25	23	24	29	28	20	21	22	15	
– pozostanie bez zmian	51	45	51	56	52	49	41	56	49	49	55	58	
– pogorszy się	16	12	11	13	13	15	19	11	20	20	13	19	
Trudno powiedzieć	10	10	10	6	12	11	11	5	10	10	10	8	
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych													
– poprawi się	6	6	3	5	9	11	1	11	12	3	12	5	
– pozostanie bez zmian	27	33	27	24	43	31	39	33	26	23	36	31	
– pogorszy się	57	56	63	64	36	39	41	48	60	69	46	46	
Trudno powiedzieć	10	5	7	7	12	18	19	8	2	5	6	18	

Odnotowane we wrześniu zahamowanie tendencji do spadku nastrojów społecznych okazało się krótkotrwałe. W październiku oceny bieżącej sytuacji w kraju wyraźnie się pogorszyły. Odsetek osób wyrażających negatywne opinie o kierunku rozwoju sytuacji w Polsce jest jednym z najwyższych zarejestrowanych dotychczas. Pogorszyły się też, choć w mniejszym stopniu, oceny obecnej sytuacji politycznej. Gorsze niż miesiąc temu są prognozy dotyczące zakładów pracy respondentów.

Opracowała
Macieja FALKOWSKA

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **sytuacja w naszym kraju** zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?

(%)

	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	67	10	1111
Płeć				
Mężczyźni	29	64	7	527
Kobiety	18	71	12	584
Wiek				
18-24 lat	36	57	7	159
25-34	22	68	10	196
35-44	21	67	12	225
45-54	19	73	8	209
55-64	22	69	9	132
65 lat i więcej	20	69	12	190
Miejsce zamieszkania				
Wieś	16	77	7	410
Miasto do 20 tys.	20	70	10	122
20 - 100 tys.	27	62	11	243
101 - 500 tys.	24	64	12	188
501 tys.i więcej mieszk.	36	52	12	149
Wykształcenie				
Podstawowe	15	75	10	347
Zasadnicze zawodowe	19	71	10	295
Średnie	28	63	8	361
Wyższe	38	47	15	108
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	40	42	19	81
Prac.umysł.niż.szczębla	30	58	12	101
Pracownicy fiz.- umysł.	18	74	8	88
Robotnicy wykwalifikowani	29	64	7	115
Robotnicy niewykwalifik.	22	67	11	55
Rolnicy	2	81	17	56
Pracujący na własny rach.	27	64	9	43
Bierni zawodowo				
Renciści	13	77	9	128
Emeryci	20	70	10	218
Uczniowie i studenci	45	51	4	77
Bezrobotni	11	84	5	89
Gospodynie domowe i inni	20	72	8	59
Pracuje w:				
sferze budżetowej	27	61	12	124
sekt. państw., publicznym	22	70	9	94
sp. wiaśc. pryw. i państwa	32	61	7	89
sekt. pryw. poza rolnict.	26	61	13	186
prywatnym gosp. rolnym	8	79	14	76
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	11	80	9	170
276 - 399	13	82	5	123
400 - 549	26	65	10	240
550 - 799	23	65	12	170
Powyżej 799 zł	36	55	9	175
Ocena własnych war. mater.				
Złe	10	82	8	362
Średnie	23	67	10	513
Dobre	43	46	11	236
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	29	63	8	79
Raz w tygodniu	24	66	10	592
1-2 razy w miesiącu	15	72	13	145
Kilka razy w roku	26	69	6	188
W ogóle nie uczestniczy	19	71	11	107
Poglądy polityczne				
Lewica	13	80	7	287
Centrum	21	70	9	336
Prawica	44	50	7	263
Trudno powiedzieć	14	67	19	221

Tabela 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację polityczną** w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	6	35	50	9	1111
Płeć					
Mężczyźni	7	33	54	6	527
Kobiety	4	37	47	12	584
Wiek					
18-24 lat	6	50	37	7	159
25-34	5	37	51	8	196
35-44	5	32	56	7	225
45-54	9	30	51	10	209
55-64	4	36	51	9	132
65 lat i więcej	5	27	54	15	190
Miejsce zamieszkania					
Wieś	2	35	51	12	410
Miasto do 20 tys.	12	29	51	8	122
20 - 100 tys.	6	33	53	8	243
101 - 500 tys.	9	38	43	10	188
501 tys.i więcej mieszk.	6	37	54	3	149
Wykształcenie					
Podstawowe	3	33	50	15	347
Zasadnicze zawodowe	5	39	45	11	295
Średnie	8	36	51	5	361
Wyższe	9	26	65	1	108
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	9	33	56	2	81
Prac. umysł. niż. szczebla	7	43	50	0	101
Pracownicy fiz. - umysł.	10	38	35	16	88
Robotnicy wykwalifikowani	10	30	53	8	115
Robotnicy niewykwalifik.	3	41	40	16	55
Rolnicy	0	25	60	15	56
Pracujący na własny rach.	7	29	64	0	43
Bierni zawodowo					
Renciści	3	32	49	16	128
Emeryci	4	31	57	8	218
Uczniowie i studenci	9	48	36	7	77
Bezrobotni	6	30	55	9	89
Gospodynie domowe i inni	1	46	43	10	59
Pracuje w:					
sferze budżetowej	7	34	54	5	124
sekt. państw., publicznym	6	41	44	9	94
sp. właśc. pryw. i państwa	13	34	46	7	89
sekt. pryw. poza rolnict.	6	34	55	6	186
prywatnym gosp. rolnym	0	29	56	15	76
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	2	34	51	13	170
276 - 399	1	38	51	10	123
400 - 549	6	36	51	7	240
550 - 799	10	31	49	10	170
Powyżej 799 zł	8	40	50	2	175
Ocena własnych war. mater.					
Złe	3	28	57	12	362
Średnie	5	39	47	9	513
Dobre	12	35	48	5	236
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	7	45	40	9	79
Raz w tygodniu	6	36	49	10	592
1-2 razy w miesiącu	10	30	49	11	145
Kilka razy w roku	4	34	57	6	188
W ogóle nie uczestniczy	4	27	60	10	107
Poglądy polityczne					
Lewica	6	28	62	5	287
Centrum	3	38	53	7	336
Prawica	12	41	45	2	263
Trudno powiedzieć	3	33	38	27	221

Tabela 3. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację gospodarczą** w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	8	28	60	4	1111
Płeć					
Mężczyźni	11	28	58	3	527
Kobiety	5	28	62	5	584
Wiek					
18-24 lat	12	35	48	5	159
25-34	9	30	58	3	196
35-44	7	31	60	2	225
45-54	7	27	63	4	209
55-64	5	29	62	4	132
65 lat i więcej	6	18	68	8	190
Miejsce zamieszkania					
Wieś	5	17	74	4	410
Miasto do 20 tys.	11	25	60	4	122
20 - 100 tys.	8	31	57	3	243
101 - 500 tys.	6	37	49	8	188
501 tys.i więcej mieszk.	12	45	40	3	149
Wykształcenie					
Podstawowe	3	19	71	7	347
Zasadnicze zawodowe	5	29	62	4	295
Średnie	12	30	55	3	361
Wyższe	14	47	38	0	108
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	20	42	37	1	81
Prac. umysł. niż. szczebla	11	36	53	0	101
Pracownicy fiz. - umysł.	10	21	60	9	88
Robotnicy wykwalifikowani	8	31	56	5	115
Robotnicy niewykwalifik.	3	32	61	4	55
Rolnicy	0	12	87	2	56
Pracujący na własny rach.	8	50	41	0	43
Bierni zawodowo					
Renciści	4	20	70	7	128
Emeryci	6	22	67	5	218
Uczniowie i studenci	12	40	41	7	77
Bezrobotni	3	27	67	3	89
Gospodynie domowe i inni	3	27	66	4	59
Pracuje w:					
sferze budżetowej	11	25	63	2	124
sekt. państw., publicznym	10	32	53	5	94
sp. właśc. prywat. i państwa	19	36	42	3	89
sekt. prywat. poza rolnict.	7	36	53	4	186
prywatnym gosp. rolnym	0	13	86	1	76
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	3	19	73	5	170
276 - 399	6	23	67	3	123
400 - 549	10	21	64	6	240
550 - 799	9	29	58	5	170
Powyżej 799 zł	11	48	39	2	175
Ocena własnych war. mater.					
Złe	2	15	78	4	362
Średnie	7	31	58	4	513
Dobre	16	44	37	3	236
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	12	28	51	8	79
Raz w tygodniu	8	27	61	4	592
1-2 razy w miesiącu	4	22	70	4	145
Kilka razy w roku	9	33	56	2	188
W ogóle nie uczestniczy	6	33	53	8	107
Poglądy polityczne					
Lewica	5	28	67	1	287
Centrum	5	26	66	2	336
Prawica	18	35	45	3	263
Trudno powiedzieć	3	25	59	13	221

Tabela 4. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku **sytuacja w Polsce** poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?

(%)

	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	11	46	36	7	1111
Płeć					
Mężczyźni	12	45	39	4	527
Kobiety	10	47	33	10	584
Wiek					
18-24 lat	18	50	25	7	159
25-34	10	60	25	5	196
35-44	9	46	43	2	225
45-54	10	47	39	4	209
55-64	8	44	39	8	132
65 lat i więcej	11	29	42	18	190
Miejsce zamieszkania					
Wieś	11	43	39	7	410
Miasto do 20 tys.	10	56	31	3	122
20 - 100 tys.	7	47	37	9	243
101 - 500 tys.	11	46	34	9	188
501 tys.i więcej mieszk.	18	46	32	5	149
Wykształcenie					
Podstawowe	9	40	39	11	347
Zasadnicze zawodowe	12	47	36	5	295
Średnie	11	48	35	6	361
Wyższe	14	56	27	3	108
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	18	60	18	4	81
Prac. umysł. niż. szczebla	15	56	26	4	101
Pracownicy fiz. - umysł.	9	43	38	10	88
Robotnicy wykwalifikowani	12	54	32	2	115
Robotnicy niewykwalifik.	16	39	40	5	55
Rolnicy	5	40	50	4	56
Pracujący na własny rach.	2	41	53	4	43
Bierni zawodowo					
Renciści	7	43	40	10	128
Emeryci	10	34	41	14	218
Uczniowie i studenci	20	64	14	3	77
Bezrobotni	5	48	41	6	89
Gospodynie domowe i inni	14	40	42	3	59
Pracuje w:					
sferze budżetowej	13	54	30	3	124
sekt. państw., publicznym	12	47	34	7	94
sp. właśc. prywat. i państwa	14	44	35	7	89
sekt. prywat. poza rolnictw.	10	50	36	4	186
prywatnym gosp. rolnym	7	45	43	5	76
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	7	42	41	10	170
276 - 399	7	44	43	5	123
400 - 549	12	43	36	8	240
550 - 799	13	46	33	7	170
Powyżej 799 zł	12	56	28	5	175
Ocena własnych war. mater.					
Złe	3	41	47	10	362
Średnie	14	47	33	6	513
Dobre	17	52	26	5	236
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	14	40	35	11	79
Raz w tygodniu	11	49	33	6	592
1-2 razy w miesiącu	8	47	37	8	145
Kilka razy w roku	12	42	40	6	188
W ogóle nie uczestniczy	8	38	44	10	107
Poglądy polityczne					
Lewica	8	41	47	4	287
Centrum	10	50	34	6	336
Prawica	20	52	25	3	263
Trudno powiedzieć	7	39	36	17	221